

'Solskin og beton'

af David Wnendt

- et undervisningsmateriale

- **Fag:** Tysk, Dansk, Mediefag og Samfundsfag
- **Niveau:** Gymnasiale uddannelser og folkeskoleuddannelsens ældste klasser
- **Overordnede temaer:** Fattigdom, (bande)kriminalitet, social arv, udsatte boligområder, venskaber, racisme
- **Forfatter:** Katrine Sommer Boysen

Berlinale
73 Internationale
 Filmfestspiele
 Berlin
**Berlinale Special
 Gala**

NACH DEM BESTSELLER VON
FELIX LOBRECHT

SONNE UND BETON

**EIN FILM VON
 DAVID WNWENDT**

SEVEN ELEPHANTS

CONSTANTIN FILM ZEIGT EINEN SEVEN ELEPHANTS PRODUKTION IN CO-PRODUKTION MIT CONSTANTIN FILM „SONNE UND BETON“
 LEVY RICO ARCOS VINCENT WIENER RAFAEL LUIS KLEIN-HERLING AARON MALDONADO-MORALES LUVRE47 JÖRG HARTMANN LUCIOT01 WAEL ALKHATIB
 CASTING JACQUELINE RIETZ ULRIKE MÜLLER MUSIK ENIS ROTHHOFF KONSTANTIN SCHERER STYLING ANDREAS WODRASCHKE KAMERA JIEUN YI TON PADL RISCHE
 SZENARIOLEBILD THOMAS STAMMER LEA WALLOSCHKE KOSTÜM ELKE VON SIVERS MASKE MANDY STEIGER HERSTELLUNGSLEITUNG KATJA LEBEOJEWA CO-PRODUZENTIN FRANZISKA SUPPEE EXECUTIVE PRODUCER MARTIN MOSKOWICZ
 CO-PRODUZENT CHRISTOPH MÜLLER PRODUZENTIN FABIAN GASMIA DAVID WNWENDT DREHBUCH DAVID WNWENDT FELIX LOBRECHT REGIE DAVID WNWENDT BASIEREND AUF DEM ROMAN SONNE UND BETON VON FELIX LOBRECHT
 UNABHÄNGIG VON AUSSCHEIDUNGEN NACH DER VERLEIHE DES BERLINER FILMPREISSES © 2023 SEVEN ELEPHANTS GMBH / CONSTANTIN FILM PRODUKTION GMBH

WITH SUPPORT OF **medienboard** Berlin Brandenburg **FBA** **MDM** **FFB Bayern**
 #SonneUndBeton VANTAGE WALKER BOOKS coficiosis ConstantiaFilm

Kort om undervisningsmaterialet

Undervisningsmaterialet til David Wnendts ungdomsfilm 'Solskin og beton' (på originalsproget 'Sonne und Beton') er rettet mod elever i folkeskolens ældste klasser og på gymnasiale uddannelser. Filmen er en barsk socialrealistisk (men stilistisk eksperimenterende) undersøgelse af et ungdomsliv på kanten af loven og på samfundets bund og følger fire venners mere eller mindre frugtbare forsøg på at skabe sig en tilværelse i en verden, der gør alt for at undertrykke dem. 'Solskin og beton' er loyalt fortalt fra sine unge hovedkarakterers perspektiv, hvilket betyder en radikal mangel på (voksen) moralsk fordømmelse. På den måde mimer filmen måden hvorpå de unge er overladt til sig selv i virkelighedens verden.

Det er naturligvis oplagt at arbejde med 'Solskin og beton' i Tyskfaget, men har eleverne ikke de nødvendige sproglige færdigheder, så kan den også sagtens inddrages i Danskundervisningen (hvor også filmatiseringsaspektet (læs mere under 'Bag om filmen') vil kunne inddrages). Desuden vil Mediefag kunne tilbyde interessante perspektiver i forhold til filmsprog og æstetik. Det er næsten umuligt at komme uden om Samfundsfaglige aspekter i arbejdet med filmen, og selvom 'Solskin og beton' ikke ligefrem er en historisk film (den udspiller sig i slutningen af 00'erne), så er der i Wnendts fremstilling af raceforskelle og racerelaterede konflikter åbenlyse paralleller til Tyskland i 1930'erne og 1940'erne.

Undervisningsmaterialet er ikke struktureret i efter faggrænser, men efter overordnede temaer, som fattigdom, (bande)kriminalitet, social arv, udsatte boligområder, venskaber og racisme.

Bag om filmen

Det er ikke første gang, at den tyske filminstruktør David Wnendt har beskæftiget sig med racerelaterede konflikter. I sin spillefilmdebut 'Kriegerin' (dansk 'Kriger') fra 2011 fortalte han historien om tyske Marisa, der hader alle fremmede, men som i mødet med en afghansk flygtning må ændre sine overbevisninger, og i komediedramaet 'Er ist wieder da' (dansk 'Han er tilbage') fra 2015 lod Wnendt selveste Hitler genopstå i det 21. århundrede. I 'Solskin og beton' er humoren til at overse, for det er en i meget høj grad barsk og til tider næsten uforsonlig film, Wnendt har skabt om de fire venner Lukas, Gino, Julius og Sanchez, der vokser op i en trøstesløs betonblok i Berlin Gropiusstadt i forstaden Neukölln i begyndelsen af 00'erne. Filmen er baseret på Felix Lobrechts delvist selvbiografiske grafiske roman af samme navn fra 2017. Bogen er ikke udkommet på dansk, men kan fås herhjemme på tysk, og vil kunne inddrages komparativt af de mest tyskkyndige elever til at kigge på filmatiseringsaspektet med fokus på forskelle og ligheder mellem bog og film.

For at forstå, hvad det er for en virkelighed, Lukas og hans venner vokser op i, er det en god idé forud for biografbesøget at have talt med eleverne om, hvordan det politiske system i Tyskland, og om historiske problemer med racekonflikter, fattigdom og racerelateret vold.

Forstaden Neukölln har længe været en smeltedigel for alskens nationaliteter, og er både kendt som Berlins *hipster ghetto* og som udsatte boligområder for mange af byens fattigste borgere. I 2003, hvor 'Solskin og beton' udspiller sig, er det vanskeligt at få øje på de smarte berlinere i området, for her er i hvert fald Wnendts fremstilling af Gropiusstadt i høj grad præget af den allestedsnærværende fattigdom.

Også volden er overalt. På skolen, i hjemmene, mellem mænd og kvinder og mellem fædre og børn, i sproget, på gaden og blandt venner. Det er således umuligt for Lukas og hans venner ikke at adoptere en ekstrem grov og voldelig attitude over for tilværelsen, som slår dem lige så hårdt igen.

- 'Solskin og beton' har sin titel fra en replik fra filmen, hvor Lukas kriminelle storebror Marco konstaterer, at sommeren heldigvis byder på solskin og beton og ikke bare beton: "Nu er det ikke bare beton. Nu er det solskin og beton." Hvordan skal vi forstå bemærkningen?
- Tal om filmplakaten før biografbesøget. Hvilket indtryk giver den af filmen?
- Det geografiske udgangspunkt – Gropiusstadt i Neukölln – er helt afgørende for filmen, og alligevel er historien i 'Solskin og beton' en, der kunne gentage sig alle mulige andre steder. Tal med eleverne om andre film/historier, hvor location også spiller en hovedrolle.
- 'Solskin og beton' indledes med følgende citat: "Es war alles genau so. Vielleicht aber auch nicht." (dansk: "Det var præcis sådan, det var. Og så måske alligevel ikke.>"). Hvordan skal vi forstå den introduktion?

Handlingsreferat

Når den tyske teenageknægt Lukas skal i skole om morgenen, så foregår det noget anderledes end danske skoleelever er vant til. Foran skolegården, der er indhegnet i trådnet, står to sikkerhedsvagter og tjekker gyldige ID-kort på alle, der skal ind på skolens område, hvilket får den nedslidte skole til at minde mest af alt om et fængsel. En skæbnesvanger morgen har Lukas glemt sit kort, og selvom vagterne kan genkende ham, er de nødt til at følge protokollen og nægte ham adgang.

Det er åbenlyst ikke første gang, Lukas er nødsaget til at pjække fra skole, og han overtaler hurtigt vennen Gino, der allerede har lavet planer med Julius til at holde fri sammen med ham. Sommerens hede hviler tungt over Berlin, og de store betonboligblokke kvæler luften og et hvert tiltag til friske pust. Julius vil helst hen i centret og kigge efter piger, men Lukas og Gino mener ikke, at der er mange at samle op, for de er jo alle sammen i skole. Derfor ender de per rutine i den lokale park, hvor de vil

købe noget hash til at forsøde den ulideligt varme dag med. Men herfra eskalerer det hele. For drengene kommer uforvarende i klemme mellem to rivaliserende grupper af henholdsvis arabere og tyrkere, som dels mener at have eneret til at sælge stoffer i netop den park, og som dels mener, at den anden gruppe er skyld i deres uheld. Det hele ender i et voldsomt slagsmål, hvor Lukas får læsterlige tæsk, inden politiet kommer og blander sig. Det huer selvsagt ikke bandemedlemmerne, der opsøger Lukas, stjæler hans skoletaske og insisterer på, at han nu hænger på en gæld på 500 Euro.

Lukas, Gino og Julius har end ikke råd til at købe en billet til den lokale swimmingpool, og har ikke i nærheden af noget der bare ligner 500 Euro. Men gælden er der tilsyneladende ikke noget at gøre ved. Lukas forsøger at rapse sin lillebrors sparsomme lomme penge, men det forslår som en skrædder i helvede. Heller ikke Julius eller Gino kan hjælpe til, for Julius har ingen penge, og Gino sparer alle sine op, så han og hans mor kan få råd til at rejse væk fra hans voldelige, koleriske og alkoholisme far.

Men gælden hænger ved, og Lukas aner ikke sine levende råd. Der er ingen hjælp at hente derhjemme. Hans mor er død for år tilbage, og den snekugle med et billede af hende, som han har med sig i sin taske, er nu i bandemedlemmernes varetægt. Hans far, der er flyttet sammen med sin nye kæreste, har næsten opgivet af opdrage ham og lillebroren og gentager sammen med historier om sin barndom i samme miljø uden stop sit gode råd: "Kloge fyre giver op." Det er et meget anderledes råd end det, Lukas får af sin storebror Marco, som han beundrer grænseløst. Marco har for længst placeret sig på en kriminel løbebane, og selvom han ikke ønsker, at lillebroren skal samme vej som han, så lyder hans råd: "Kloge fyre slår igen."

Så Lukas er i vildrede. Ingen steder er der plads til anerkendelse af, at han faktisk klarer sig utrolig godt i skolen. Hans opgaver er på universitetsniveau, fortæller hans lærer Hr. Sonnabend, som eleverne ikke har den mindste smule respekt for. I hans timer bliver der kastet med borde og stole, og der er aldrig et øjeblik ro. Respekt har de heller ikke for skolens øvrige autoritetspersoner, ligesom de heller ikke kan finde ud af at respektere hinanden, politiet eller de forældre, der som oftest heller ikke har gjort sig fortjent til deres respekt. Selv gadens mindste børn bander og svovler i en verden, hvor stoffer, vold og endeløs undertrykkelse er en selvfølge.

Det er racismen også. Arabere, tyskere og tyrkere positionerer sig racialet over for hinanden, mens besværgelser som ”fucking tysker”, ”fucking bøsse” og ”fucking tyrker” flyver gennem luften og forpøster atmosfæren. Heller ikke kvinderne går fri. Da drengene en aften dødrukne af sprut, de har stjålet i et lokalt supermarked forsøger at komme i kontakt med en gruppe lidt ældre piger, ender det hele i kvindefjendsk retorik.

Det lysner en lille smule, da den nye dreng i klassen, Sanchez, der har caribiske rødder, flytter ind i Lukas’ bygning. Han bor alene med sin hårdtarbejdende mor og bliver hurtigt en del af drengegruppen, og da skolen netop har annonceret, at der er blevet bevilliget penge til indkøb af spritnye computere, så eleverne nu endelig kan få computerbaseret undervisning, får Sanchez den idé, at de stjæler et parti af dem, sælger dem videre og scorer en enorm fortjeneste.

Det lyder umiddelbart lovende, og da Lukas, efter at Hr. Sonnabend er blevet væltet omkuld under et af de mange slagsmål i klassen, i al hemmelighed får snuppet sin lærers nøgler, har drengene pludselig adgang til det depot, der huser de værdifulde maskiner. Og selvom det bestemt ikke ser elegant ud, når fire teenagedrenge kæmper sig afsted med en indkøbsvogn fyldt med helt nye computere, så lykkes det dem at få dem gemt af vejen bag flyttekasserne i Sanchez’ lejlighed og i den uhumske kælderlejlighed, som Julius deler med sin konstant skæve storebror og hans stenede venner.

Men i al deres begejstring over udsigten til endelig at slippe for den truende gæld har drengene glemt at overveje, præcis hvordan man får afsat et parti brandvarme computere. Marco forklarer Lukas, at der ikke er nogen, der vil røre ved den slags, for maskinerne er nummereret og kan spores, så snart man finder ud af, at de er stjålet. Og det finder skolen hurtigt ud af, og pludselig er historien alle vegne, mens Lukas krymper sig og håbet endnu en gang svinder ind.

Efter mange prøvelser lykkes det dem at få solgt tre computere til en lokal forhandler, der kun vil give dem 800 Euro i alt. Julius og Sanchez mener ikke, at det er rimeligt, at Lukas får 500 af de 800 bare

fordi han er kommet i problemer, så drengene beslutter sig for at lade gæld være gæld og bruge pengene på smart tøj og fede sko. Noget de ellers aldrig har mulighed for at købe.

Men glæden varer kort. Hr. Sonnabend kan regne ud, hvornår hans nøgler er forsvundet, og beder Lukas udpege de arabere, som han er overbevist om står bag forbrydelsen. Hjemme hos Gino har hans far endnu en gang banket moderen, og da Gino opdager, at han også har fundet hans hemmelige opsparing, går han amok. Hjemme hos Lukas, der vil fejre sine fine indkøb med en frysepizza, antyder hans fars kæreste, at det nok er bedst, hvis Lukas flytter hjem til sin storebror, og hjemme hos Sanchez har hans mor opdaget de gemte computere og vil gå til politiet i afmagt. Det bliver kun værre, da araberne overfalder Lukas' fars bil, Julius' storebror også finder tyvekosterne, og da Lukas må indse, at Marco måske ikke er så loyal en storebror som først antaget.

Midt i alt det grumme mørke planter Wnendt alligevel et spinkelt håb, da Lukas bliver inviteret inden for hos en af de fyre, som har truet og forfulgt ham. Her er stemningen en ganske anden, og Lukas kan gå derfra med sin skoletaske (og snekuglen med morens billede) og en undskyldning.

- 'Solskin og beton' foregår i løbet af relativt kort tid en hed sommer i Berlin. Hvad er de afgørende dramaturgiske højdepunkter i filmen? Er der et decideret vendepunkt?
- Lav en personkarakteristik af de fire venner Lukas, Gino, Julius og Sanchez. På hvilke områder ligner de hinanden, og hvordan er de forskellige? Hvordan er deres indbyrdes forhold?
- Beskriv filmens miljø og centrale locations, fx drengenes hjem, skolen og parken. Hvilket indtryk for vi af Neukölln gennem filmen?
- Drengene vokser op med en klar fornemmelse af, at verden ikke rigtig gider dem. De er allerede som helt unge kommet ud på samfundets kant og i konflikt med loven. Diskuter hvordan det kan ske, og hvad det betyder for menneskers selvopfattelse at blive set ned på?
- Sproget i 'Solskin og beton' er ekstremt groft. Der bliver ikke langt fingre imellem, når det kommer til nedladende ofte både racistiske og sexistiske bemærkninger. Hvis det er rigtigt, at sproget er med til at konstruere virkeligheden, hvad er det så for en virkelighed, der bliver skabt i 'Solskin og beton'?

Den sociale arv

Drengene i 'Solskin og beton' er fuldkommen prisgivet deres opvækst. De er produkter af et system, der allerede har opgivet dem. Det er tydeligt, at ingen af dem har særlig megen inspiration med hjemmefra. Til trods for at Lukas er dygtig i skolen og får ros af sin lærer, så er det ikke noget, der betyder noget i den verden, han færdes i. Her er groft sprog, vold og misbrug som valuta i langt højere kurs. I hjemmene sidder forældrene også fast. Sanchez' mor knokler for at få råd til tilværelsen, men det er alligevel ikke nok, så Sanchez ser sig nødsaget til at ty til kriminalitet: "Hvis jeg ikke stjal, havde vi intet," som han siger til hende. Julius har ikke andre forbilleder end sin mislykkede storebror, der konstant møder ham med vold og brutalitet, og hjemme hos Lukas er det tydeligt, at Marco ser sig selv som væsentlig mere mand end deres far. Hos Gino er det kun voldens sprog, der hersker, og da han må indse, at han ikke alene kan redde sin mor, er han også ved at opgive håbet.

- Som et billede på virkeligheden er 'Solskin og beton' temmelig trist. Den sociale arv er stort set umulig at bryde ud af. Diskuter mulighederne for drenge som Lukas og hans venner.

- Med så ringe familieforbilleder er det måske ikke så overraskende, at de unge mænd i filmen grupperer sig i voldelige og kriminelle bander. Hvad er det for et fællesskab og for en styrke, der kommer til udtryk her?

Genreforhold og filmsproglige virkemidler – coming of age-socialrealisme og eksplosiv æstetik

'Solskin og beton' er en såkaldt *coming of age*-film. Genren kender vi fra litteraturen, hvor dannelseshistorier har været et centralt udgangspunkt i århundreder. Her hører vi om unge mennesker, der skal fra et sted i livet til et andet. En sådan overgangsposition står drengene i 'Solskin og beton' også i, selvom der er verdener til forskel på dem og på de unge mænd hos Goethe og Flaubert. En af de væsentligste forskelle er, at der ikke synes at være en lys fremtid forude for drengene i 'Solskin og beton', så hvordan bliver man voksen i en verden, hvor man er blevet lært, at man ikke har nogen fremtid?

- Diskuter dannelsespotentialer i 'Solskin og beton' i fællesskab og tal med eleverne om deres drømme om fremtiden.

Wnendt lægger ingen fingre imellem i sin skildring af det barske, tyske betonforstadsliv. Ghetto er trøstesløs i hans skildring og socialrealismen så barsk, at man næsten slår sig på den. Det meget realistiske udgangspunkt ses både i handlingen, i sproget og i de filmsproglige virkemidler. Vi kommer helt tæt på blodige sår, hadefulde blikke og brutale relationer.

Men Wnendt trækker ikke kun veksler på realismen i sin skildring. Han bruger også stilistiske greb til at give filmen karakter og kant på en måde som transcenderer virkeligheden. Det kan der være mange

årsager til, men den mest oplagte er nok at det skal tjene som en afspejling af drengenes attitude og adfærd.

- Find eksempler på ekspresivt filmsprog (det kunne være måden drengenes navne fremhæves i filmens begyndelse, klipningen, farverne, underlægningsmusikken, etc.) og tal om, hvilken effekt det har.

Fra bog til film

Som nævnt indledningsvis er 'Solskin og beton' baseret på Felix Lobrechts *graphic novel* af samme navn fra 2017. Lobrecht har også været medforfatter på filmens manuskript, og man må således gå ud fra, at han har sikret en vis loyalitet over for det oprindelige værk. Men man kan jo træffe mange forskellige valg, når det kommer til at lade en fortælling skifte fra ét medie til et andet.

Hvis der er mulighed for at inddrage Lobrechts originalværk i undervisningen kan det være interessant at se, hvilke valg og fravalg Wnendt har truffet i sin iscenesættelse.

- Hvad går direkte igen, hvad er udeladt og hvad er blevet omfortolket?
- Er der afgørende forskellige i plottet og personerne?
- Hvordan er oplevelse forskellig for modtageren i de respektive formater?

